

Տեղեկանք

Գնումների ոլորտում մեր կողմից բացահայտված խնդիրների և դրանց հնարավոր լուծման, ինչպես նաև գնումների համակարգը բարելավելու վերաբերյալ:

N	<i>Խնդրի</i>	
	<i>նկարագրությունը</i>	<i>լուծման առաջարկությունը</i>
1.	Ներքին աուդիտի մասին ՀՀ օրենսդրությամբ 2015 ապրիլի 1-ից պարտադիր է դարձվել 20 մլն. ՀՀ դրամը գերազանցող գնումների դեպքում գնման գործընթացները, ներառյալ պայմանագրերի կատարումը պատվիրատուների ներքին աուդիտի ստորաբաժանումների միջոցով աուդիտի ենթարկելու պահանջը: Մինչ այդ գործող կարգի համաձայն աուդիտն իրականացվում էր ընտրանքային կարգով:	Գնումների ոլորտում ներդնել և անցկացնել աուդիտ նաև 20 մլն. ՀՀ դրամը չգերազանցող գնումների դեպքում՝ ընտրանքային կարգով:
2.	Առկա են թերություններ պետական գնումների պլանավորման գործընթացում, քանի որ բացակայում են գնային սահմանների՝ չափորոշիչները, ինչը հնարավորություն է տալիս ոչ նպատակային վատնել պետական բյուջեի միջոցները:	Մահմանել հստակ չափորոշիչներ և առավելագույն գներ պետության կարիքների համար ձեռք բերվող հիմնական ապրանքների, ծառայությունների և աշխատանքների համար:
3.	Բացի այդ, հաճախակի բնույթ են կրում այն դեպքերը, երբ գնումների պլանները չեն արտացոլում իրական պետական կարիքները: Օրինակ, ծառայողական մեքենաները տրամադրվում են այն պետական	Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ գնումների պլանները կազմվում են բյուջեներով նախատեսված համապատասխան ցուցանիշների հիման վրա, կազմակերպել

	<p>պաշտոնյաներին, որոնց գործունեության բնույթը նախատեսում է աշխատանք միայն գրասենյակից:</p>	<p>քննարկումներ մասնագիտացված քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների և լրագրողների հետ բյուջեների պլանավորման փուլում:</p>
<p>4.</p>	<p>Որպես ոլորտային խնդիր շարունակում է մնալ տնտեսվարող սուբյեկտների իրազեկվածության ցածր մակարդակը:</p>	<p>Նախաձեռնել դրամաշնորհային ծրագիր, որը կարող է ներառել գնումների ոլորտում կատարվող բոլոր մրցույթների, օրենսդրական փոփոխությունների և օրենսդրության կիրարկման հետ կապված այլ հարցերի վերաբերյալ տնտեսվարող սուբյեկտներին պարզաբանումներ ներկայացնելու նպատակով պարբերաբար սեմինարների, կլոր սեղանների և խորհրդատվությունների կազմակերպում և անցկացում, իրականացվող ծառայությունների թափանցիկության բարձրացում՝ բուկլետների, թռուցիկների հրապարակում և այլն:</p>
<p>5.</p>	<p>Գնումների բողոքարկման կարգը կարգավորվում է «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի 46-րդ հոդվածով, որը նախատեսում է <i>յուրաքանչյուր անձ իրավունք ունի բողոքարկելու պատվիրատուի, գնահատող հանձնաժողովի և գնումների բողոքարկման խորհրդի գործողությունները (անգործությունը) և որոշումները:</i> Հարկ է անդրադառնալ «յուրաքանչյուր անձ»</p>	<p>«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի 46-րդ հոդվածում նշված «յուրաքանչյուր անձ» բառակապակցությունը փոխարինել «շահագրգիռ անձ» բառակապակցությամբ: Շահագրգիռ է համարվում այն անձը, ում</p>

	<p>արտահայտությանը, քանի որ հաճախ տեղի են ունենում օրենսդրի կողմից ընձեռած նման լայն հնարավորության չարաշահումներ, երբ իրականացվում են բողոքարկումներ՝ ուղակի գնման գործընթացը կանգնեցնելու համար:</p>	<p>իրավունքները ենթադրաբար խախտվել են կամ կարող են խախտվել:</p>
<p>6.</p>	<p>Հարկ է նշել, որ ՀՀ սահմանադրական դատարանի 04.04.2008 թվականի թիվ 747 որոշմամբ հաստատված դիրքորոշման համաձայն՝ <i>«...[Յ]ուրաքանչյուր ղեպքում անձն իր՝ դատարան ղիմելու իրավունքը կարող է իրացնել միայն այն ղեպքում, երբ տվյալ գործի առնչությամբ ունի իրավական շահագրգռվածություն:</i> Նմանատիպ դիրքորոշում է արտահայտել Սահմանադրական դատարանը նաև 07.09.2010 թվականի թիվ 906 որոշմամբ: Այս հարցի վերաբերյալ միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ առկա են սակավ երկրներ, որտեղ օգտագործվում է «յուրաքանչյուր ոք» եզրույթը: Արտասահմանյան երկրների պրակտիկայում նկատվում է այն տենդենցը, որ բողոք բերելու իրավունք ունեն շահագրգիռ անձինք, ում իրավունքները խախտվել են կամ կարող են խախտվել, օրինակ՝ Ավստրիայում, Բելգիայում, Բուլղարիայում, Չեխիայում, Ֆրանսիայում, Գերմանիայում, Հունաստանում, Կիպրոսում: Ընդ որում, օրինակ Բուլղարիայում, շահագրգիռ անձը գնահատողական կատեգորիա է, և յուրաքանչյուր կոնկրետ ղեպքում պետք է որոշվի անձի շահագրգռվածության առկայությունը կամ բացակայությունը՝ մրցակցության հանձնաժողովի կողմից նախապես մշակված փաստաթղթի հիման վրա, որտեղ սահմանված են շահագրգիռ անձ համարվելու համար անհրաժեշտ չափանիշները: Չեխիայում ցանկացած</p>	<p>Մասնագիտացված հասարակական կազմակերպություններին իրենց իրավասության տակ գտնվող ոլորտներում ղիտել բողոք ներկայացնելու համար շահագրգիռ անձ և նախատեսել անձանց խախտված իրավունքների համար դատարան և (կամ) բողոքարկման խորհուրդ ղիմելու իրավունքի իրացման հնարավորություն:</p>

տնտեսվարող սուբյեկտ, եթե գտնում է, որ գործարքի կնքմամբ խախտվում են իր իրավունքները, հնարավորություն ունի դիմել այդ մարմին: Այս դեպքում առարկություններ առաջադրած անձը պարտավոր է նախ իր պատճառաբանված առարկությունները ներկայացնել մյուս կողմին և համաձայնության չգալու դեպքում միայն կարող է դիմել բողոքարկման: Իսկ, օրինակ, Գերմանիայում, բողոք ներկայացնելու իրավունք ունեն այն գործարարները, որոնք, թեև չեն համարվում գործարքի մասնակից, բայց որոնց օրինական շահերը կարող էին վտանգվել հնարավոր խախտման արդյունքում: Նախքան բողոքարկելը հայցվորը պարտավոր է տեղյակ պահել պայմանավորվող կողմերին իր բողոքարկելու ցանկության վերաբերյալ:

Որոշ երկրներում «շահագրգիռ անձ» եզրույթը ներառում է այդ անձանց մեջ նաև մասնագիտացված հասարական կազմակերպություններին: Հարկ է նկատել, որ այն երկրներում, որտեղ հասարակական մասնագիտացված կազմակերպություններին վերապահված է հնարավորություն մասնակցել գնումների բողոքարկման գործընթացին, նկատվում է բողոքարկման խորհրդի գործունեության առավել արդյունավետ և արդարացի համակարգ: Այդպիսի երկրների շարքին են դասվում **Բուլղարիան, Սլովենիան, Ավստրիան, Չեխիան:** Բուլղարիայում գնումների բողոքարկման ոլորտում մեծ դեր է վերապահված մասնագիտացված կազմակերպություններին և ասոցիացիաներին, որոնք 2012 թվականից ի վեր կարող են հայցադիմում ներկայացնել դատարան՝ իրենց անդամների շահերի պաշտպանությամբ:

	<p>Չեխիայում գործում են ավելի քան 20 հակակոռուպցիոն շԿ-ներ, որոնք 2012 թվականից ստանալով բողոքարկման իրավունք՝ ավելի մեծ ազդեցություն ունեցան կոռուպցիոն ռիսկերը նվազագույնի հասցնելու ուղղությամբ:</p>	
7.	<p>Միջազգային փորձի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ բողոքարկման խորհրդի անկախությունն ապահովող հիմնարար գործոնն է բողոքարկման խորհրդի առանձնացվածությունը պետական այլ մարմիններից և դրա կազմավորման կարգը: Ընդհանուր առմամբ, երկրների մեծամասնությունում բողոքարկման իրավասու մարմինները նշանակվի մարմիններ են, սակայն կան նաև ընտրովի մոդելներ, օրինակ՝ Սլովենիա: Բացի այդ, որոշ երկրներում ընդհանրապես բացակայում է հատուկ մարմին, և փոխարենը գործի քննությունն իրականացվում է դատարանների կողմից, օրինակ՝ Բուլղարիա, Ավստրիա, Միացյալ Թագավորություն (Գերագույն դատարան):</p>	<p>Գնումների բողոքարկման խորհրդի անկախությունը ապահովելու համար վերանայել վերջինիս կարգավիճակը և այն առանձնացնել ՀՀ ֆինանսների նախարարությունից:</p>
8.	<p>Ավստրիա, Միացյալ Թագավորություն (Գերագույն դատարան): Ինչպես երևում է «Գնումների մասին» գործող օրենքի 47-րդ հոդվածի վերլուծությունից, էականորեն փոխվել է բողոքարկման խորհրդի կազմավորման կարգը: Այսպես, եթե նախկինում Խորհրդի անդամների կազմում էին ներկայացուցիչներ ՀՀ Սահմանադրությամբ և ՀՀ օրենքներով նախատեսված պետական կառավարման մարմիններից, ՀՀ քաղաքային համայնքներից, ՀՀ կենտրոնական բանկից, ՀՀ-ում գրանցված և լիազորված մարմին գրավոր դիմում ներկայացրած հասարակական կազմակերպություններից (միավորումներից), ապա ներկայումս՝ Խորհրդի</p>	<p>Վերանայել գնումների բողոքարկման խորհրդի կազմավորման կարգը՝ դիտարկելով վերջինիս ընտրովի մարմին դառնալու նպատակահարմարությունը:</p>

	անդամները նշանակվում են ՀՀ նախագահի կողմից՝ ՀՀ վարչապետի ներկայացմամբ:	
9.	Միջազգային փորձի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ ցանկացած մարմնի անկախությունն ապահովող գործոնների թվին են պատկանում նաև առանձին տողով պետական բյուջեից ֆինանսավորում ստանալը և սեփական աշխատակազմով հանդես գալու հնարավորությունը:	Սահմանել գնումների բողոքարկման խորհրդի վարձատրություն՝ ՀՀ պետական բյուջեի առանձին տողով:
10.		Գնումների բողոքարկման խորհրդին տրամադրել աշխատակազմ:
11.	Օրենսդրական փոփոխությունների արդյունքում էականորեն փոխվել է բողոքարկման խորհրդի անդամների կազմը և գործերի քննության կարգը: Նախկինում այն բաղկացած էր 56 անդամից, որոնց շարքում էին ներկայացուցիչներ տարբեր նախարարություններից, պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններից, ոլորտային գերատեսչություններից, քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններից և այլն ¹ :	«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի 48-րդ հոդվածի 1-ին մասում համապատասխան փոփոխություն կատարել, համաձայն որի՝ բողոքարկման խորհուրդը բաղկացած կլինի առնվազն երեք անդամից:
12.	Ներկայումս, խորհրդի անդամ կարող են հանդիսանալ մինչև 3 հոգի, որոնք ունեն տնտեսագիտության (էկոնոմիկա) և կառավարման (մենեջմենտ) կամ իրավագիտության մասնագիտությունների գծով բարձրագույն կրթություն: Ավելին, նոր կարգավորումներով, գնումների գործընթացի վերաբերյալ բողոքը քննվում է խորհրդի անդամի կողմից՝ միանձնյա անգամ այն դեպքում, երբ խորհուրդը բաղկացած լինի 3 անդամից: Կարծում ենք, բողոքի քննումը մեկ անձի կողմից կարող է կոռուպցիոն ռիսկերի վտանգ առաջացնել, իսկ առավել կարևոր նշանակություն ունեցող գնումների դեպքում կարող է	«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի 49-րդ հոդվածի 1-ին մասում համապատասխան փոփոխություն կատարել, համաձայն որի՝ բողոքները կքննվեն կոլեգիալ՝ բոլոր անդամների մասնակցությամբ, և որոշումները կկայացվեն խորհրդի կողմից բոլոր անդամների ձայների մեծամասնությամբ:

¹Տե՛ս Բողոքարկման խորհրդի նախկին անդամների ցանկը այստեղ՝ <http://gnumner.am/am/category/194/1.html>:

<p>լրջորեն վտանգվել պետության և հանրության շահը: Դժվար է նաև պատկերացնել, թե ինչպես խորհրդի անդամը, հանդես գալով միանձնյա, լինելով կամ իրավաբան, կամ տնտեսագետ, կարողանա լինել արհեստավարժ հասարակական կյանքի տարբեր բնագավառներում և ապահովել գնումների բողոքարկման գործընթացի մրցակցային, թափանցիկ, համաչափ, հրապարակային և ոչ խտրական հիմունքներով կազմակերպումը:</p> <p>Այժմ, ներկայացնենք միջազգային փորձի վերլուծությունն այս հարցի վերաբերյալ. ԵՄ մի շարք երկրներում, օրինակ՝ Բուլղարիայում, Կիպրոսում, Չեխիայում, Սլովենիայում, Գերմանիայում, Իռլանդիայում, Մալթայում, գործում է բողոքների քննման կոլեգիալ կարգ: Բուլղարիայում գործում է մրցակցության պաշտպանության հանձնաժողով, որը բաղկացած է 7 անդամից, որոնք բողոքը քննում և որոշում են կայացնում ձայների մեծամասնությամբ: Սլովենիայում գնումների բողոքարկման իրավասու մարմինը՝ պետական վերահսկողական կոմիտեն բաղկացած է 5 անդամից, իսկ բողոքների քննությունն իրականացվում է կոլեգիալ: Կիպրոսում գնումների բողոքարկման իրավասու մարմինը բաղկացած է 4 անդամից և նախագահից, և բողոքները քննում են նույնպես կոլեգիալ: Գերմանիայում գործում է բողոքարկման երկու աստիճանակարգ՝ պետական և ֆեդերալ մակարդակով: Պետական գնումների պալատում հաշվվում է 10 անդամ (դաշնային մակարդակ), իսկ Լանդերում՝ (տարածաշրջանային մակարդակ)՝ 9 անդամ: Բողոքների քննության կարգը երկու դեպքում էլ կոլեգիալ է:</p>	
---	--

	<p>Մալթայում գործում է Գործարքների բաժանմունք, որի գործառույթներից մեկն էլ վերահսկողությունն է գնումների ոլորտում: Այն իր մեջ ներառում է շուրջ 40 անդամ: Բողոքների քննության կարգը կրկին կուլեգիալ է: Իռլանդիայում գնումների բողոքարկման իրավասու մարմինը բաղկացած է 12 անդամից: Այն երկրներում, որտեղ բողոքների քննությունը իրականացվում է դատարանների կողմից, կրկին գործում է կուլեգիալ կազմ, օրինակ՝ Ավստրիայում Վարչական, իսկ Կիպրոսում՝ Վճռաբեկ դատարանի կողմից: Բացի այդ, շատ կարևոր է քաղաքացիական հասարակության</p>	
13.	<p>ներկայացուցիչների առկայությունը որոշակի ձևաչափով նշված խորհրդում: Այն մի կողմից, կթեթևացնի խորհրդի ծանրաբեռնվածությունը և կապահովի կայացվող որոշումների ողջամիտ ժամկետները, դրանց օբյեկտիվությունն ու հիմնավորվածությունը, մյուս կողմից, կբարձրացնի բողոքարկման գործընթացի նկատմամբ հանրային վստահությունը:</p>	<p>ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից որպես գնումների ոլորտի քաղաքականություն իրականացնող մարմնի, մշակել տարբեր մասնագիտական փորձառություն ունեցող քաղաքացիական և բիզնես կազմակերպությունների տվյալների բազա, որոնցում ընդգրկված կառույցներին ներգրավել գնումների բողոքների քննման գործընթացին՝ խորհրդակցական ձայնով կամ մասնագիտական կարծիք տրամադրելու միտումով:</p>

<p>14.</p>	<p>Բողոքարկման խորհրդին անհարկի ծանրաբեռնելուց խուսափելու նպատակով միջազգային փորձում առկա է հետևյալ պրակտիկան. Շահագրգիռ անձի կողմից իրավունքների խախտում հայտնաբերելու դեպքում վերջինս պետք է իր առարկություններն ու դիտողությունները ներկայացնի գործարքի կողմին: Վերջինիս կողմից օրենքով նախատեսված ժամկետում պատասխան չներկայացնելու կամ նույն ժամկետում համաձայնության չգալու դեպքում միայն անձը կարող է դիմել բողոքարկման խորհուրդ կամ դատարան:</p>	<p>ՀՀ ներպետական օրենսդրական համակարգ ներմուծել բողոքների և առարկությունների քննման նշյալ մեխանիզմը:</p>
<p>15.</p>	<p>Գործնականում հաճախակի բնույթ են կրում այնպիսի իրավիճակներ, երբ գնումների համակարգողը կատարում է նաև պատասխանատու ստորաբաժանման և գնահատող հանձնաժողովի գործառույթները, իսկ վերջիններս՝ միայն ստորագրում են նշյալ փաստաթղթերը՝ ընդհանրապես պատկերացում չունենալով գնման գործընթացներից:</p>	<p>Առաջարկվում է պարբերաբար վերապատրաստել ոչ միայն գնումների համակարգողներին, այլ՝ պատասխանատու ստորաբաժանումների և գնահատող հանձնաժողովների անդամներին ևս: Սույն առաջարկի անհնարինության դեպքում միայն առաջարկվում է ներդնել գնումների համակարգողների վերապատրաստման նոր մոդուլ՝ վերապատրաստողների վերապատրաստում (ToT), երբ գնումների համակարգողը պարտականություն կունենա վերապատրաստվելուց հետո վերապատրաստել պատասխանատու</p>

		ստորաբաժանման և գնահատող հանձնաժողովի անդամներին
16.	<p>ՀՀ կառավարության N 390-Ն որոշման համաձայն՝ <i>գնումների միասնական անվանացանկը կազմված է ութ նիշ ունեցող թվային ծածկագրից, որը փոխկապակցված է գնման առարկա հանդիսացող ապրանքի, աշխատանքի կամ ծառայության անվանման հետ: Թվային ծածկագիրն ունի չորս մակարդակ: Ընդ որում՝ երկրորդ մակարդակը՝ խումբը, ցույց է տալիս բաժնում ապրանքի, աշխատանքի կամ ծառայության անվանախումբը (XXX00000): Գնումների պլանում գնման ձևը լրացնելիս հաշվի է առնվում, որ գնման գինն անվանացանկի 2-րդ մակարդակում նշված ապրանքների, աշխատանքների և ծառայությունների խմբերի հանրագումարն է: Գնումների միասնական անվանացանկի բացվածքը, ըստ թվային ծածկագրի յուրաքանչյուր բաժնի խմբերի, դասերի և դասակարգիչների, սահմանվում է Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսների նախարարության կողմից:</i></p> <p>«Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի 18-րդ հոդվածի համաձայն՝ գնում կատարելու ընթացակարգերի թվին է պատկանում մեկ անձից գնումը: Նույն օրենքի 23-րդ հոդվածի համաձայն՝ <i>գնումը կարող է կատարվել մեկ անձից, եթե՝ գնման գինը չի գերազանցում գնումների բազային միավորը</i>, այն է՝ մեկ միլիոն ՀՀ դրամ:</p> <p>Այս կապակցությամբ հարկ է նշել, որ նշյալ անվանացանկը կիրառելիս առաջանում են երկու խումբ խնդիրներ, մասնավորապես՝</p>	<p>Վերանայել գնումների միասնական անվանացանկը: Առաջին ենթախնդիրը լուծելու նպատակով կարելի է դիմել բոլոր գնումների համակարգողներին՝ անվանացանկի հետ աշխատելիս նման խնդիրներ ունենալու դեպքում այդ մասին բարձրաձայնելու նպատակով:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Որոշ դեպքերում միմյանց հետ աղերսներ չունեցող ապրանքներ գտնվում են նույն խմբում, և եթե նույն խմբում գտնվող երկու ապրանքի մասով անհրաժեշտ է կնքել մեկ անձից գնման ընթացակարգով մինչև 1 միլիոն դրամի պայմանագիր, ապա 1 միլիոնի սահմանը հատելուց անհրաժեշտ է օգտվել այլ գնման ընթացակարգից: • Հաճախակի բնույթ են կրում նաև հակառակ տեղեկանքները, երբ ծածկագրերը հնարավորություն են տալիս արհեստականորեն գնումը բաժանել մի քանի չափաբաժինների, որոնք գտնվում են տարբեր խմբերում, և գնանշման հարցման դեպքում կիրառել մեկ անձից գնման ընթացակարգը, ինչը բերում է կոռուպցիոն ռիսկերի: 	
17.	<p>Ծառայությունների մատուցման պայմանագրերը ևս հանդիսանում են գնման օրենսդրության առարկա, ինչը որոշ ոլորտներում առաջացնում է խնդիրներ: Օրինակ, թատրոններում ոչ բոլոր դերասանների հետ է շահավետ կնքել աշխատանքային պայմանագրեր, որովհետև նրանք հնարավոր է ոչ բոլոր ամիսներին մասնակցեն: Բացի այդ, աշխատանքային պայմանագրերը ծանրաբեռնում են վերջնահաշվարկ կատարելու պարտականությամբ: Տվյալ պարագայում, տրամաբանական է, որ պայմանագրերն անհրաժեշտ է կնքել մեկ անձի ընթացակարգով՝ կոնկրետ անձանց հետ՝ պայմանավորված վերջիններիս արտաքին և այլ տվյալներով: Մինչդեռ, ամբողջ տարվա կտրվածքով հնարավոր է կնքել միայն մինչև մեկ միլիոն դրամի պայմանագիր մեկ անձ ընթացակարգով մի շարք դերասանների հետ, որից հետո</p>	<p>Նախատեսել որոշակի բացառություններ նման առանձնահատուկ մոտեցում պահանջող ոլորտների համար՝ նախատեսելով, որ մեկ անձից գնման ընթացակարգ կարելի է կիրառել ոչ միայն հեղինակային և հարակից իրավունքների դեպքում, այլև՝ նշյալ իրավիճակներում:</p>

	անհրաժեշտ է դիմել գնման այլ ընթացակարգերի կամ կնքել աշխատանքային պայմանագրեր, ինչի աննպատակահարմարության մասին վերը խոսվեց:	
18.	<p>ՀՀ կառավարության 2017 թվականի մայիսի 4-ի N 526-Ն որոշմամբ սահմանված «Գնումների գործընթացի կազմակերպման կարգի» դրույթներից բխում է, որ <i>եթե կնքվելիք պայմանագրի գինը չի գերազանցում գնումների բազային միավորի կեսը և այն ենթակա է կատարման կնքման պահին, ապա գրավոր պայմանագրի կնքումը պարտադիր չէ, և գործարքը կարող է կատարվել ՀՀ օրենսդրությամբ նախատեսված այլ փաստաթղթերի (հաշիվ-ապրանքագիր և այլն) հիման վրա:</i> Սակայն, օրենքով պահանջվում է հրապարակել կնքված պայմանագրի մասին հայտարարություն ՀՀ ֆինանսների նախարարության սահմանված ձևանմուշի վրա, որն, ի դեպ, չի կարելի փոփոխել: Փաստացի ստացում է մի իրավիճակ, երբ չկա պայմանագիր, սակայն անհրաժեշտ է վերջինիս մասին տեղեկատվություն լրացնել հայտարարության մեջ:</p>	Նախատեսել հայտարարության հրապարակման առավել պարզեցված ձևեր նշյալ իրավիճակների համար:
19.	Ներկա օրենքը թույլ է տալիս գնման առարկայի նկատմամբ սահմանել որոշակի չափանիշներ, այդ թվում նաև էներգաարդյունավետության բարելավմանն ուղղված մասնագրերի միջոցով: Սակայն անհրաժեշտ է դա դարձնել պարտադիր պահանջ, այլ ոչ թե հնարավորություն: Արդյունքում, գնումների կազմակերպման բոլոր փուլերում կդիտարկվի էներգաարդյունավետության բարձրացման անհրաժեշտությունը: Սա ուղղակիորեն բխում է Հայաստանի Հանրապետության կողմից որդեգրված	Բոլոր գնումների դեպքում ներառել էներգաարդյունավետության չափորոշիչներ:

	<p>քաղաքականությունից, ինչն արտահայտված է նաև «Էներգետիկայի մասին» ՀՀ օրենքով, «Էներգախնայողության և վերականգնվող էներգետիկայի մասին» ՀՀ օրենքով:</p>	
<p>20.</p>	<p>Էներգաարդյունավետության ծառայությունն իրենից ներկայացնում է որոշակի ծառայությունների մատուցում, որի արդյունքում տեղի է ունենում էներգասպառման կրճատում նույն պայմանների համեմատ, ընդ որում այդ ծառայությունների դիմաց կատարվում է տարժամկետ վճարում:</p> <p>Էներգաարդյունավետության ծառայությունները ներառում են էներգետիկ ուսումնասիրություն, նախագծա-նախահաշվային փաստաթղթերի պատրաստում, շինարարական աշխատանքների և սարքավորումների տեղակայման ապահովում, ինչպես նաև դրանց ժամանակավոր ֆինանսավորում՝ տարժամկետ վճարմամբ դրա վերադարձի պայմանով:</p>	<p>Ներմուծել էներգաարդյունավետության ծառայությունների պայմանագրեր:</p>
<p>21.</p>	<p>Շատ հաճախ գնումների համակարգողները թերանում են իրենց գործառույթներն իրականացնելիս՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ նրանց նկատմամբ չեն կիրառվում խիստ պատասխանատվության միջոցներ:</p>	<p>Մահմանել պատասխանատվության միջոցներ գնումների համակարգողների կողմից իրենց գործառույթները չիրականացնելու դեպքում, օրինակ՝ պայմանագրերը ժամկետներում չհրապարակելու և այլն:</p>

22.	<p>Գնումների համակարգի նկատմամբ վերահսկողությունը նախատեսված են ՀՀ – ԵՄ համապարփակ և ընդլայնված գործընկերության համաձայնագրով, ԵՄ և Հայաստանի գործընկերության առաջնահերթություններով, ինչպես նաև՝ «Հայաստանի հանրային ֆինանսների քաղաքականության բարեփոխումների ծրագիր» ֆինանսական համաձայնագրով, որում</p>	<p>ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից ուժեղացնել վերահսկողական մեխանիզմները, միտված հենց մեկ անձից գնումներ կատարելու ընթացակարգերի չարաշահումների վերհանմանը:</p>
23.	<p>սահմանվում է, <i>ի թիվս այլնի, մեկ անձից գնումների կատարման ընթացակարգի օգտագործման նվազեցում:</i> Չնայած իրականացվող բարեփոխումներին, այնուամենայնիվ մի շարք Պատվիրատուներ նախընտրում են կիրառել մեկ անձից գնման ընթացակարգերը այն դեպքերում, երբ կարող են կիրառել մրցակցային ընթացակարգեր: Հաճախ նաև կիրառում են վերը նշված սխեման՝ շրջանցելով օրենքով նախատեսված մեկ միլիոնի շեմին վերաբերող պահանջը:</p>	<p>Վերապատրաստել մասնագիտական քաղաքացիական հասարակության և լրագրողական համայնքների ներկայացուցիչներին, որպեսզի վերջիններս կարողանան ևս վերհանեն նշյալ չարաշահումները: Սա ևս կարելի է անել վերը առաջարկված դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում: Նշյալ չարաշահումներն իրականացվում են հենց գնումների պլանների կազմման փուլում, ինչն էլ բխում է բյուջետային պլանավորումից, ուստի այստեղ ևս կիրառելի է բյուջեների պլանավորման փուլում մասնագիտացված քաղաքացիական հասարակության և լրագրողական համայնքի հետ քննարկումներ անցկացնելու առաջարկը:</p>